

Cezary Kulesza
Uniwersytet w Białymstoku
c.kulesza@uwb.edu.pl

Postępowanie apelacyjne w procesie rosyjskim po nowelizacji z 2013 r.¹

Appeal proceedings in the Russian criminal procedure after the amendments of 2013

Abstract: After the reform of the Russian process of 2013, appeal, due to the wide range of decisions which are subject to it, may be referred to as a mean of appeal combining features of the Polish appeal and complaint. In the Russian doctrine, among the merits of the appeal, mention is made of wide evidence proceedings before the appellate court, which directly “meets” the evidence being carried out at this stage of proceedings. However, it can also be heard that, in practice, the courts of appeal too often deviate from the principle of “directness” and base primarily on evidence carried out by the court of first instance. In addition, appeal judges do not usually consider new witnesses or new evidence using their discretion and evidence preclusion.

Encompassing all invalid decisions by one mean of appellation resulted, on the one hand, in a large variation of the appellate courts’ decisions; on the other hand, the amendment shaped a three-step system of appeal in Russia, with a fourth exceptional instance – a review proceeding conducted by the Presidium of the Supreme Court.

Keywords: appeal proceedings, grounds of appeal, Russian CCP, reform, evidentiary proceedings

Słowa kluczowe: postępowanie apelacyjne, podstawy odwoławcze, rosyjski kpk., reforma, postępowanie dowodowe

1. Uwagi wstępne

Do momentu przyjęcia ustawy federalnej Nr 433 – Φ 3 z 29 października 2010 r. (która zasadniczo weszła w życie z dniem 1 stycznia 2013 r.) rosyjski kodeks postę-

---

1 Niniejszy artykuł powstał w ramach projektu badawczego pt. „Czy polski model postępowania odwoławczego w sprawach karnych jest rzetelny?” (konkurs „OPUS 8”) finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki zgodnie z umową nr UMO-2014/15/B/HS5/02689.

powania karnego z 2001 r.² przewidywał dwa rodzaje kontroli nieprawomocnych wyroków: apelację i kasację (art. 354 ust. 1 kpk. FR). Skarga apelacyjna i wniosek apelacyjny przysługiwały od wyroków sędziów pokoju, zaś skarga kasacyjna i wniosek kasacyjny były środkami odwoławczymi od wyroków sądów pierwszej instancji i sądów drugiej instancji wydanych po rozpoznaniu skargi apelacyjnej i wniosku apelacyjnego³. Wyrok sądu kasacyjnego wydany po ich rozpoznaniu nie podlegał już zaskarżeniu.

Przy takim rozwiązaniu wyroki sędziów pokoju podlegały najpierw kontroli apelacyjnej, a następnie kontroli kasacyjnej. Natomiast wyroki wydane przez sąd w pierwszej instancji podlegały tylko kontroli kasacyjnej. Tym samym postępowanie odwoławcze w stosunku do tych wyroków było postępowaniem dwuinstancyjnym. Natomiast kontrola kasacyjna orzeczeń sądu apelacyjnego, wydanych po rozpoznaniu apelacji od wyroków sędziów pokoju, tworzyła trójinstancyjne postępowanie odwoławcze.

Sytuację taką w komentarzach określano jako paradoksalną, gdyż w sprawach o przestępstwa o niższym stopniu społecznego niebezpieczeństwa (sędziowie pokoju rozpoznawali sprawy o przestępstwa zagrożone karą do 3 lat pozbawienia wolności) była możliwa kontrola nieprawomocnych wyroków najpierw w trybie apelacji, a później kasacji, zaś w sprawach średniej i ciężkiej przestępczości możliwa była jedynie kontrola kasacyjna nieprawomocnych wyroków⁴.

Do momentu reformy z 2013 r. rosyjski kpk. w dziale XIII zatytułowanym „Postępowanie przed sądem drugiej instancji” zawierał przepisy ogólne dla obu środków odwoławczych: rozdział 43 nosił tytuł „Apelacyjne i kasacyjne zaskarżenie nieprawomocnych wyroków sądowych”), rozdział 44 regulował postępowanie apelacyjne, zaś rozdział 45 dotyczył postępowania kasacyjnego. W komentarzach wskazywano, że rosyjska kasacja miała charakter „mieszany” (kasacyjno-apelacyjny), gdyż pozwalała sądowni kasacyjnemu na dokonywanie ustaleń faktycznych na podstawie bezpośrednio przeprowadzanych na rozprawie kasacyjnej dowodów⁵.

---

2 Na temat historycznego rozwoju systemu środków zaskarżenia w dawnej Rosji, a następnie w Związku Radzieckim zob. W. Kudriawcewa, W.P. Smirnow, *Apelacionnoje proizvodstwo w ugołownom processie Rossiji*, Moskwa 2013, s. 10-12 i 14-25; A.A. Junusow, N.N. Mazina, *Poniatije i osnovnyje problemy apielacionnowo poriadka prowierki sudebnych rieszenij w rossijskom ugołownom processie (do reform ot 29.12.2010)*, „Aktualnyje problemy ekonomiki i prawa” 2014, nr 1, s. 290-293.

3 D. Świecki, *Postępowanie odwoławcze według rosyjskiego kodeksu postępowania karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 6, s. 90-91.

4 W. Kudriawcewa, W.P. Smirnow, *Apelacionnoje proizvodstwo...*, *op. cit.*, s. 13.

5 W. Kudriawcewa, W.P. Smirnow, *Apelacionnoje proizvodstwo...*, *op. cit.*, s. 14-15. Na temat rosyjskiego systemu środków odwoławczych przed reformą z 2013 r. zob. A.A. Junusow, N.N. Mazina, *Poniatije i osnovnyje problemy...*, *op. cit.*, s. 294-297; D. Świecki, *Postępowanie odwoławcze...*, *op. cit.*, s. 91-99.

W aktualnym stanie prawnym rozdział ten został usunięty z działu XIII i zamiast niego do kpk. FR wprowadzono rozdział 45¹ (art. 389¹-389³⁶) zatytułowany „Postępowanie w sądzie instancji apelacyjnej”, który przewiduje apelację jako jedyny środek odwoławczy od nieprawomocnych decyzji sądowych.

W literaturze rosyjskiej do podstawowych cech postępowania apelacyjnego zalicza się⁶:

- a) szeroki zakres i swobodę zaskarżenia nieprawomocnych wyroków i innych decyzji procesowych;
- b) zaskarżanie instancyjne nieprawomocnych wyroków i innych decyzji procesowych;
- c) rewizyjną procedurę kontroli spraw karnych i materiałów w postępowaniu apelacyjnym;
- d) przedmiot kontroli decyzji sędziowskich, których jest zarówno ich zgodność z prawem (forma prawna), jak i zasadność faktyczna (słuszność);
- e) zakaz pogarszania sytuacji oskarżonego w przypadku, gdy środek odwoławczy nie pochodzi od pokrzywdzonego ani oskarżyciela publicznego.

Do zalet postępowania apelacyjnego w stosunku do kasacyjnego zalicza się w literaturze rosyjskiej przede wszystkim prawo sądu odwoławczego do bezpośredniego i ustnego przeprowadzania dowodów w ramach nowego przewodu sądowego oraz kształtowanie na tej podstawie własnego wewnętrznego przekonania o stanie faktycznym konkretnej sprawy. W przeciwieństwie do tego model „sowieckiej” kasacji sprowadzał się do rutynowego obowiązku kontroli i poprawienia wyroku pod kątem prawnym i faktycznym, przy zupełnym braku niezbędnych środków poznawczych. W rezultacie postępowanie kasacyjne jawiło się raczej jako formalna procedura, a nie jako efektywny środek ochrony sądowej⁷. Ponadto postępowanie kasacyjne w jego kształcie przed reformą z 2013 r. (w szczególności w modelu „sowieckim”) było w doktrynie rosyjskiej krytykowane jako niezgodne z aktami międzynarodowymi, a mianowicie z art. 14 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, art. 6 pkt 3 c Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i art. 2 pkt 1 Protokołu nr 7 do Konwencji), oraz art. 50 ust. 3 Konstytucji FR⁸, gdyż nie zapewniało rzetelnego postępowania przed sądem drugiej instancji.⁹

6 W. Kudriawcewa, W.P. Smirnow, *Apelacionnoje proizvodstwo...*, *op. cit.*, s. 26-27 i podana tam literatura.

7 A.A. Junusow, N.N. Mazina, *Poniatije i osnovnyje problemy...*, *op. cit.* s. 293-294.

8 Ta regulacja konstytucyjna przewiduje, że każdy skazany za przestępstwo ma prawo do kontroli wyroku przez sąd wyższej instancji w trybie ustalonym przez prawo federalne.

9 A. Panicziewa, *Jawliajetsia li pieresmotr ugołownych dieł wo 2-j instancji apelacionnym?*, „Ugołownoje Prawo” 2016, nr 4, s. 100 i podane tam orzeczenie Sądu Konstytucyjnego FR z dnia 10 grudnia 1998 r., nr 27-P.

2. Obecny kształt rosyjskiego postępowania apelacyjnego

Zgodnie z art. 389² ust. 1 kpk. FR w postępowaniu apelacyjnym mogą być przez strony zaskarżone wszystkie nieprawomocne decyzje (решения) sądu pierwszej instancji¹⁰. Natomiast postanowienia i zarządzenia dotyczące porządku przeprowadzania dowodów, w przedmiocie wniosków uczestników postępowania sądowego i inne decyzje sądowe podjęte w trakcie postępowania sądowego zaskarża się w drodze apelacji, jednocześnie z zaskarżeniem ostatecznego orzeczenia (art. 389² ust. 2). Tak więc do sądu drugiej instancji mogą być zaskarżone apelacją nieprawomocne decyzje sądowe (ostateczne i incydentalne) wydane przy rozpoznawaniu sprawy karnej w pierwszej instancji przez jakiegokolwiek sędziego pokoju lub sąd federalny cywilny, jak też wojskowy, zarówno w stadium przygotowania rozprawy jak i przewodu sądowego¹¹.

Zgodnie z art. 389¹ ust. 1 kpk. FR, prawo do zaskarżenia decyzji sądowych przysługuje: skazanemu, uniewinnionemu, ich obrońcom i przedstawicielom prawnym, oskarżycielowi publicznemu i (lub) prokuratorowi nadrzędnemu, pokrzywdzonemu, oskarżycielowi prywatnemu, ich przedstawicielom ustawowym i reprezentantom, a innym osobom w tym zakresie, w jakim orzeczenie sądowe narusza ich prawa i interesy prawne. Powód cywilny, pozwany, ich przedstawiciele prawni mogą zaskarżyć orzeczenie sądowe jedynie w części odnoszącej się do roszczenia cywilnego (art. 389¹ ust. 2 kpk. FR).

Orzecznictwo Sądu Najwyższego FR odnoszącego się do innych regulacji rozdziału 45¹ kpk. FR uzupełnia powyższy katalog o:

- osoby podejrzane, podejrzanych i oskarżonych;
- osoby, wobec których umorzono postępowanie karne;
- osoby, wobec których prowadzi się bądź prowadzono postępowanie w przedmiocie zastosowania środka zabezpieczającego o charakterze medycznym
- osoby, wobec których wszczęto postępowanie wykonawcze
- obrońców i przedstawicieli ww. osób¹².

10 Warto wyjaśnić, że siatka pojęciowa, jaką posługuje się procedura rosyjska przy rozróżnianiu decyzji sądowych (określona w słowniczku wyrażeń ustawowych – art. 5 kpk. FR), w zasadzie przypomina tę przyjętą w procedurze polskiej. Należy jednak zauważyć, że w art. 389² ust. 1 użyto terminu „decyzja sądowa” (судебное решение), który jest pojęciem szerszym niż pojęcie orzeczenia sądowego (w rozumieniu polskiego kpk.). „Decyzja sądowa” obejmuje swoim zakresem wyroki, postanowienia, i zarządzenia wydawane przy rozpoznawaniu sprawy karnej w sądach I i II instancji, a także postanowienia i zarządzenia wydawane w postępowaniu przed sądem kasacyjnym i nadzorczym (pkt 53¹ art. 5 kpk. FR).

11 B.T. Biezliepkin, *Kommentarij k ugołowno-processualnomu kodeksu Rossijskoj Fiedieracii*, wyd. 13, Moskwa 2016, s. 444.

12 B.T. Biezliepkin, *Kommentarij...*, *op. cit.*, s. 443 i podane tam orzecznictwo.

W procesie rosyjskim istnieją obecnie dwie postacie apelacji: skarga apelacyjna (*апелляционная жалоба*) wnoszona przez stronę oraz wniosek apelacyjny wnoszony od orzeczenia przez prokuratora (*представление*)¹³. Nie ma różnic odnośnie trybu ich wnoszenia i rozpoznania, dlatego uzasadnione jest ich łączne opisanie¹⁴. Oba te środki zaskarżenia są składane za pośrednictwem sądu, który wydał wyrok bądź inną zaskarżoną decyzję. Ze względu na różnorodność sądów występujących w Federacji Rosyjskiej (sędziowie pokoju, sądy rejonowe, krajowe, okręgowe, sądy miast o znaczeniu federalnym, sądy okręgów autonomicznych i obwodów autonomicznych, sądy najwyższe republik, Sąd Najwyższy Federacji Rosyjskiej i sądownictwo wojskowe) wypada wskazać jedynie, że właściwość funkcjonalną do rozpoznania skargi apelacyjnej i wniosku apelacyjnego określa art. 389³ ust. 2 kpk. FR.

Skarga i wniosek apelacyjny od wyroku bądź innej decyzji sądu pierwszej instancji mogą być wnoszone w ciągu 10 dni od daty ogłoszenia wyroku bądź innej zaskarżalnej decyzji sądu, a jeśli oskarżony jest pozbawiony wolności, termin ten biegnie od momentu doręczenia mu odpisu wyroku bądź innej decyzji (art. 389⁴). Środek odwoławczy złożony bez zachowania terminu pozostawia się bez rozpoznania. Jednakże w przypadku niezachowania terminu z powodów niezależnych od strony może być on przywrócony na zasadach określonych w art. 389⁴ ust. 1. Zarządzenie sędziego o odmowie przywrócenia terminu może być zaskarżone do sądu wyższego rzędu, który może uchylić takie zarządzenie i rozpoznać merytorycznie wniesioną skargę bądź wniosek apelacyjny, bądź też zwrócić ją do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, celem spełnienia wymogów przewidzianych przez art. 389⁶ (art. 389⁵ ust. 2).

Skarga apelacyjna lub wniosek apelacyjny muszą zawierać następujące elementy: nazwę sądu odwoławczego, do którego są składane, dane skarżącego, wskazanie zaskarżonego wyroku bądź innej decyzji oraz nazwę sądu, który ją wydał, przedstawienie podstaw odwoławczych wymienionych w art. 389¹⁵ i wskazanie dowodów na ich poparcie, wykaz materiałów załączonych do skargi lub wniosku oraz podpis skarżącego (art. 389⁶ ust. 1). Ponadto skarżący celem potwierdzenia dowodów zawartych w środku odwoławczym ma prawo złożyć wniosek o przeprowadzenie przez sąd odwoławczy dowodów, które były przeprowadzone przez sąd pierwszej instancji, na co należy wskazać w skardze apelacyjnej bądź wniosku oraz załączyć wykaz świadków, biegłych i innych osób podlegających w tym celu wezwaniu na posiedzenie sądu. Jeśli składa się wniosek o przeprowadzenie dowodów, które nie były przeprowadzane przez sąd pierwszej instancji (nowych dowodów), to skarżący jest zobowiązany uzasadnić w środku odwoławczym niemożność przedstawienia tych dowodów przed

13 Zgodnie ze słowniczkiem wyrażeń ustawowych zawartym w art. 5 kpk. FR wniosek apelacyjny (*представление*) to „akt reagowania prokuratora na orzeczenie sądowe wnoszone zgodnie z procedurą określoną w kpk. FR” (art. 5 pkt. 32).

14 D. Świecki, *Postępowanie odwoławcze...*, *op. cit.*, s. 92.

sądem pierwszej instancji (art. 389⁶ ust. 1¹ wprowadzony przez ustawę federalną z dnia 23 lipca 2013 r. No 217-Φ3).

W skardze apelacyjnej bądź wniosku apelacyjnym osoby, która nie uczestniczyła w postępowaniu karnym, musi być wskazane, jakie prawa i interesy prawne tej osoby narusza zaskarżona decyzja sądowa (art. 389⁶ ust. 2).

Niespełnienie jednego z tych warunków formalnych powoduje zwrot środka odwoławczego w celu usunięcia braków w terminie wskazanym przez sędziego. Jeśli braki te nie zostaną uzupełnione we wskazanym terminie, środek odwoławczy uważa się za niezłożony, a wyrok bądź inne orzeczenie uważa się za prawomocne (art. 389⁶ ust. 4).

W doktrynie rosyjskiej występuje spór na tle regulacji art. 389⁶ ust. 1 dotyczący celowości wymagania od apelującego podania zarzutów odwoławczych odwołujących się do podstaw uchylecia bądź zmiany orzeczenia, wymienionych w art. 389¹⁵, uzasadnienia tych zarzutów oraz dowodów na ich poparcie. Niektórzy autorzy podnoszą, że kwalifikacja prawna zarzutów i badanie ich zasadności jest kwestią sądu, inni zaś argumentują, że formalizacja skargi i wniosku apelacyjnego sprzyja efektywnemu postępowaniu odwoławczemu¹⁵. Badania praktyki procesowej wskazują, że szczególne trudności z poprawnym spełnieniem wymogów art. 389⁶ odnośnie do skargi apelacyjnej mają nieprofesjonalni skarżący. W związku z powyższym w doktrynie proponuje się stworzenie standardowych ujednoliconych formularzy, na których powinny być składane skargi apelacyjne, co może przyczynić się do zwiększenia skuteczności tych środków odwoławczych i efektywności postępowania apelacyjnego¹⁶.

Sąd, który wydał zaskarżony wyrok lub inne orzeczenie, powiadamia o wniesionym środku odwoławczym osoby wskazane w art. 389¹ kpk. FR, jeśli apelacja bądź wniosek narusza ich interesy i poucza o prawie wniesienia na ten środek odwoławczy pisemnej odpowiedzi, wskazuje termin jej wniesienia i przedstawia kopię środka odwoławczego, a także odpowiedzi na nie. Odpowiedzi na środek odwoławczy dołącza się do akt sprawy. Wniesienie skargi apelacyjnej i wniosku wstrzymuje wykonalność wyroku, orzeczenia i postanowienia z wyjątkiem wypadków przewidzianych w art. 311 oraz 389² ust. 4 kpk. FR¹⁷.

---

15 A. Gajworonskaja, Formularz apelacionnoj žaloby, „Ugołownoje Prawo” 2015, nr 2, s. 110-114 i podana tam literatura.

16 A. Gajworonskaja, Formularz apelacionnoj žaloby..., *op. cit.*, s. 114-117.

17 W komentarzach wskazuje się, że instytucja apelacji nie znajduje zastosowania do nakazu uwolnienia z aresztu osoby uniewinnionej, osoby skazanej z odstępniem od wymierzenia bądź wykonania kary, bądź też skazania na karę wolnościową (art. 311 kpk. FR). Jest to bowiem ogólna regulacja, która dotyczy zasadniczo rehabilitacji niewinnego na dowolnym etapie postępowania karnego. Z kolei art. 389² ust. 4 ustanawia zasadę, że zaskarżenie postanowienia bądź zarządzenia wydanego w trakcie postępowania sądowego nie wstrzymuje tego postępowania, B.T. Biezliepkin, *Kommentarij...*, *op. cit.*, s. 390 i 444.

Skarżący może wycofać środek odwoławczy do momentu rozpoczęcia posiedzenia sądu apelacyjnego i wówczas postępowanie apelacyjne jest umarzone. Z art. 389⁸ ust. 4 wynika, że apelujący może przedstawić uzupełniającą skargę apelacyjną bądź wnioski (a nawet kilka) pod warunkiem, że zostaną one wniesione do sądu apelacyjnego nie później niż 5 dni przed rozpoczęciem posiedzenia sądowego. Jak wskazuje się w komentarzach jest to okres, który ustawodawca uważa za wystarczający dla przygotowania się strony przeciwnej na odpowiedź na uzupełniające argumenty odwołującego się. Jednakże odwołująca się strona oskarżenia nie ma prawa w uzupełniającej skardze lub wniosku dążyć do pogorszenia sytuacji skazanego, uniewinnionego, jak i osoby, wobec której postępowanie karne umorzono, jeśli takie żądanie sformułowano po raz pierwszy, tj. nie było go w pierwszym środku odwoławczym. Taka regulacja stanowi jedną z gwarancji przestrzegania zakazu *reformationis in peius* i zabezpieczenia konstytucyjnego prawa oskarżonego do obrony¹⁸.

Hołdujący zasadzie szybkości postępowania apelacyjnego art. 389¹⁰ przewiduje, że rozpoznanie sprawy apelacyjnej powinno być rozpoczęte w sądzie rejonowym nie później niż 15 dni, a w Sądzie Najwyższym Republiki, krajowym, obwodowym, okręgowym i innych nie później niż 30 dni od przekazania sprawy do sądu apelacyjnego. Natomiast w przypadku Sądu Najwyższego FR okres ten wynosi 45 dni (art. 389¹⁰).

Przedmiotem rozpoznania sądu apelacyjnego jest zgodność z prawem, zasadność i sprawiedliwość wyroku oraz zgodność z prawem i zasadność innej decyzji sądu pierwszej instancji (art. 389⁹)¹⁹.

Sąd apelacyjny, działając zasadniczo w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, nie jest jednak związany zarzutami natury dowodowej skargi apelacyjnej bądź wniosku i może kontrolować postępowanie dowodowe w pełnym zakresie, zaś w przypadku, gdy apelację wnieśli tylko niektórzy skazani – dokonać kontroli orzeczenia w odniesieniu do wszystkich skazanych (art. 389¹⁹ ust. 1 i 2).

Jak wskazuje się w orzecznictwie Plenum SN FR, z regulacji tej wynika, że sąd apelacyjny w takiej sytuacji może uchylić lub zmienić zaskarżoną decyzję sądową w stosunku do wszystkich skazanych, których dotknęło naruszenie prawa, bez względu na to, który z nich wniósł skargę apelacyjną.²⁰

O terminie rozprawy apelacyjnej powiadamiane są strony. Nieobecność stron, prawidłowo zawiadomionych o terminie rozprawy apelacyjnej, nie stanowi przeszkody w rozpoznaniu sprawy (art. 389¹² ust. 3 kpk. FR). W niektórych jednak wypadkach kodeks przewiduje obowiązkowy udział stron w rozprawie apelacyjnej. W sprawach publicznoskargowych obowiązkowa jest obecność oskarżyciela publicz-

18 *Ibidem*, s. 448.

19 Pojęcia: zgodność z prawem, zasadność i sprawiedliwość wyroku sądu I instancji określa art. 290 kpk. FR; zob. B.T. Biezliepkin, *Kommentarij...*, *op. cit.*, s. 376-377.

20 Punkt 17 orzeczenia Plenum SN FR z 17 listopada 2012 r., nr 26, cyt. za B.T. Biezliepkin, *Kommentarij...*, *op. cit.*, s. 455.

nego (art. 389¹² ust. 1 pkt 1). Natomiast co do pozostałych stron to kodeks przewiduje obowiązkowy ich udział tylko w określonych sytuacjach procesowych. I tak, w przypadku skazanego, niewinnionego lub osoby, wobec której umorzono postępowanie – jeśli wnioskowały one o udział w rozprawie bądź sąd uzna ich udział za obligatoryjny. W przypadku, gdy skazany jest pozbawiony wolności i wnosi o dopuszczenie do udziału w rozprawie, należy mu zapewnić udział bezpośredni, bądź za pomocą wideokonferencji (art. 389¹² ust. 2). Gdy oskarżyciel prywatny wniósł skargę apelacyjną, to również jego udział w rozprawie jest obowiązkowy (art. 389¹² ust. 1 pkt 3 kpk. FR).

Natomiast udział obrońcy w rozprawie apelacyjnej jest obowiązkowy w sytuacjach opisanych w art. 51, który to przepis przewiduje obligatoryjną obronę m.in. wtedy, gdy oskarżony jest niepełnoletni, gdy z powodu fizycznych lub psychicznych ułomności nie może osobiście podjąć się obrony, czy wówczas, gdy oskarżony nie włada językiem, w którym toczy się proces (art. 389¹² ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 51 ust. 1 pkt 2, 3 i 4 kpk. FR)²¹.

Kodeks wprowadza zasadę, że do postępowania przed sądem odwoławczym stosuje się przepisy dotyczące postępowania przed sądem pierwszej instancji (rozdziały 35-39 kpk. FR), chyba że przepisy regulujące postępowanie apelacyjne stanowią inaczej (art. 389¹³ ust. 1 kpk. FR).

Ponieważ przepisy postępowania przed sądem pierwszej instancji nie uległy w 2013 r. istotnym zmianom, więc ramy niniejszego opracowania zmuszają jedynie do ich wzmiankowania tam, gdzie to konieczne, z jednoczesnym odesłaniem w tej mierze do istniejącej polskiej literatury przedmiotu.²²

W literaturze tej podkreśla się, że zgodnie z art. 123 ust. 1 Konstytucji FR rozpoznawanie spraw we wszystkich sądach jest jawne, a przy drzwiach zamkniętych dopuszczalne jest jedynie w przypadkach przewidzianych prawem federalnym (kwestię wyłączeń jawności reguluje art. 241 kpk. FR). Natomiast ogłoszenie wyroku jest zawsze jawne, z tym że w sprawie, w której była wyłączona jawność, ogłoszenie wyroku jest jawne tylko odnośnie jego części wstępnej i rozstrzygnięcia (art. 241 ust. 7 kpk. FR).

Rozprawę apelacyjną otwiera przewodniczący, informując, jaka sprawa będzie rozpoznawana (art. 389¹³ ust. 2 kpk. FR). Przewód sądowy rozpoczyna się od krótkiego przedstawienia przez przewodniczącego lub jednego z członków składu sądu apelacyjnego treści zaskarżonego wyroku lub innej decyzji sądowej oraz złożonych

21 Warto dodać, że Prezydium SN FR przywiązuje w swoim orzecznictwie dużą wagę do prawa do obrony, którego naruszenia mogą stanowić nie tylko ważną przyczynę apelacyjną, ale też istotną podstawę kasacyjną bądź podstawę uchylecia prawomocnego wyroku lub innej prawomocnej decyzji sądowej w postępowaniu nadzorczym prowadzonym przed tym Prezydium. Zob. T. Władkina, Komentarz do postanowienia Plenum Wierchownowo Suda „O praktyce primienienija sudami zakonodatielstwa obiezpiecziwajuszcziewo prawo na zaszczytu w ugołownom sudoprizwodstwie”, „Ugołownoje Prawo” 2016, nr 4, s. 93-100 i podane tam orzecznictwo.

22 D. Świecki, Postępowanie odwoławcze..., *op. cit.*, s. 93-96.

skarg apelacyjnych lub wniosków apelacyjnych i odpowiedzi na nie, a także istniejących w sprawie materiałów uzupełniających (art. 389¹³ ust. 3 kpk. FR). Po zakończeniu sprawozdania strony mogą zabierać głos w kwestiach związanych z rozpoznawaną sprawą. Najpierw głos zabiera apelujący, a potem strona przeciwna (art. 389¹³ ust. 4 kpk. FR). Następnie sąd apelacyjny przeprowadza postępowanie dowodowe. Zgodnie z art. 17 kpk. FR obowiązuje zasada swobodnej oceny dowodów, która stanowi, że organy postępowania oceniają dowody według swojego wewnętrznego przekonania, opartego na całokształcie dowodów przeprowadzonych w sprawie, kierując się przepisami prawa i sumieniem, zaś żadne dowody nie mają z góry określonej mocy dowodowej²³.

Kodeks zasadniczo nie wprowadza ograniczeń co do zakresu postępowania dowodowego (z wyjątkiem prekluzji dowodowej z art. 389¹³ ust. 6¹ – o czym dalej), zaś strony mogą przedstawiać na rozprawie apelacyjnej dodatkowe materiały celem wsparcia lub podważenia dowodów zawartych w skardze apelacyjnej bądź wniosku apelacyjnym (art. 389¹³ ust. 4). Sąd apelacyjny może, jeśli uzna to za konieczne, wezwać i przesłuchać na rozprawie świadków przesłuchanych już przez sąd pierwszej instancji (art. 389¹³ ust. 5 kpk. FR).

W apelacji, a także na rozprawie apelacyjnej, strony mogą składać wnioski dowodowe o wezwanie świadków, biegłych, o wydanie pisemnej opinii przez biegłego (ekspertyzy) czy przedstawienie dowodów rzeczowych i dokumentów, których nie przeprowadzono w pierwszej instancji (nowe dowody).

Wniosek dowodowy powinien zawierać uzasadnienie, zaś w przedmiocie wniosku sąd odwoławczy podejmuje decyzję po wysłuchaniu stanowiska stron (art. 271 ust. 1-2 kpk. FR). Sąd apelacyjny nie może jednak oddalić wniosku dowodowego tylko na takiej podstawie, że nie został on uwzględniony przez sąd pierwszej instancji (art. 389¹³ ust. 6). Przejawem prekluzji dowodowej w postępowaniu apelacyjnym jest wprowadzona w 2013 r. regulacja przewidująca, że dowody, które nie były przeprowadzane przed sądem pierwszej instancji, są przeprowadzane przez sąd apelacyjny, jeśli osoba składająca wniosek o ich dopuszczenie uzasadniła niemożność ich przedstawienia przed sądem pierwszej instancji z przyczyn od niej niezależnych, a sąd uzna te przyczyny za uzasadnione (art. 389¹³ ust. 6¹ kpk. FR).

Po zakończeniu postępowania dowodowego następuje kolejna faza rozprawy apelacyjnej w postaci głosów stron. Przemówienia stron odbywają się w takiej kolejności, jak w pierwszej instancji, z tą tylko modyfikacją, że jako pierwsza głos zabiera ta strona, która złożyła skargę apelacyjną lub wniosek apelacyjny (art. 389¹³ kpk. FR). Dalszą kolejność przemówień stron ustala sąd, z tym że jeżeli oskarżony i jego obrońca nie skarżyli wyroku, to zabierają głos jako ostatni. Prawo do wystąpienia w ramach głosów stron przysługuje zawsze oskarżycielowi i obrońcy, a w przypadku nieobecności obrońcy – oskarżonemu. Także pokrzywdzony i jego przedstawiciel

23 B.T. Bezliepkin, *Kommentarij...*, *op. cit.*, s. 39.

mogą zabierać głos. Natomiast powód cywilny, pozwany i ich przedstawiciele procesowi, jak też oskarżony w sytuacji, gdy w rozprawie bierze udział obrońca, muszą wystąpić do sądu z wnioskiem o dopuszczenie ich do udziału w przemówieniach. W razie uzyskania zgody, pozwany i jego przedstawiciel procesowy występują po powodzie cywilnym i jego przedstawicielu. Każda ze stron ma prawo do repliki po zakończeniu wszystkich wystąpień (art. 292 ust. 1-3 i 6). Oskarżony ma też prawo do ostatniego słowa. Po zakończeniu głosów stron sąd udaje się do pokoju narad w celu podjęcia decyzji (art. 389¹³ ust. 2 kpk. FR).

Podstawami apelacyjnymi uchylenia bądź zmiany orzeczenia sądu pierwszej instancji mogą być:

- 1) niezgodność wniosków sądu zawartych w wyroku z faktycznymi okolicznościami sprawy ustalonymi przez sąd instancji apelacyjnej w przypadkach opisanych w art. 389¹⁶ pkt 1-4 kpk. FR,
- 2) istotne naruszenie przepisów procesowych mających charakter względnych przyczyn odwoławczych – art. 389¹⁷ ust. 1 kpk. FR i bezwzględnych przyczyn odwoławczych – art. 389¹⁷ ust. 2 kpk. FR,
- 3) nieprawidłowe zastosowanie przepisów prawa karnego materialnego – art. 389¹⁷ pkt 1-3 kpk. FR,
- 4) niesprawiedliwość wyroku (sprowadzająca się do niesprawiedliwości kary) – art. 389¹⁸ ust. 2 kpk. FR.

Sąd apelacyjny – zgodnie z art. 389²⁰ ust. 1 kpk. FR – może wydać następujące rodzaje orzeczeń:

- 1) o utrzymaniu w mocy zaskarżonego wyroku, orzeczenia bądź zarządzenia jeżeli skutek rozpoznania sprawy w drugiej instancji ustali się, że zaskarżone orzeczenie jest zgodne z prawem, zasadne i sprawiedliwe i nie występują żadne przesłanki umorzenia postępowania²⁴. Pozostałe decyzje określają oddzielne artykuły kpk. (od art. 389²¹ do 327²⁷ kpk. FR);
- 2) o uchyleniu skazującego wyroku i uniewinnieniu oskarżonego;
- 3) o uchyleniu skazującego wyroku i wydaniu innego wyroku skazującego;
- 4) o uchyleniu w trakcie przygotowania do posiedzenia lub rozprawy apelacyjnej zaskarżonego wyroku, orzeczenia, zarządzenia sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji²⁵;
- 5) o uchyleniu wyroku uniewinniającego i wydaniu innego wyroku uniewinniającego,

---

24 B.T. Biezliepkin, *Kommentarij...*, *op. cit.*, s. 456.

25 Przesłankę tej decyzji – niemożność usunięcia naruszeń prawa przez sąd apelacyjny tej decyzji i procedurę jej realizacji określa art. 389²² ust. 1 i 2. Możliwość wydania takiej decyzji na niekorzyść oskarżonego ograniczają zakazy z art. 389²⁴, o czym dalej.

- 6) o uchyleniu postanowienia lub zarządzenia i o wydaniu wyroku uniewinniającego lub innego orzeczenia sądowego (punkt ten w redakcji ustawy federalnej z dnia 23 lipca 2013 r. No 217-Φ3);
- 7) o uchyleniu wyroku, postanowienia, zarządzenia i zwrocie sprawy prokuratorowi²⁶;
- 8) o uchyleniu wyroku, postanowienia, zarządzenia i umorzeniu postępowania²⁷;
- 9) o zmianie wyroku bądź innego zaskarżonego orzeczenia;
- 10) o umorzeniu postępowania apelacyjnego.

W przypadkach określonych w pkt 1-4 i 7-10 ust. 1 art. 389²⁰ sąd apelacyjny wydaje postanowienie lub zarządzenie. W przypadkach określonych punktami 2, 3, 5 sąd apelacyjny wydaje wyrok, natomiast w przypadkach określonych w pkt 6 sąd wydaje wyrok, postanowienie albo zarządzenie.

Jak wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego FR: „Zgodnie z duchem regulacji karnoprosesowej zawartej w art. 389²⁰ kpk. FR, katalog decyzji podejmowanych przez sąd apelacyjny nie jest wyczerpujący. W związku z tym sąd apelacyjny ma w szczególności prawo: uchylić wyrok skazujący i wydać orzeczenie (zarządzenie) o uwolnieniu osoby od odpowiedzialności karnej lub od kary i o zastosowaniu w stosunku do niej środków zabezpieczających o charakterze medycznym (ust. 1 art. 443 kpk. FR); uchylić wyrok skazujący i wydać orzeczenie (zarządzenie) o umorzeniu postępowania karnego w odniesieniu do nieletniego i zastosowania wobec niego przymusowego środka wychowawczego (część I art. 431 kpk. FR)” (pkt 2 orzeczenia Plenum Sądu Najwyższego FR z dnia 27 listopada 2012 r. nr 26)²⁸.

Podstawowym przepisem przewidującym zakaz *reformationis in peius* w postępowaniu apelacyjnym jest regulacja art. 389²⁴ § 1 stanowiąca, że wyrok skazujący, postanowienie bądź zarządzenie sądu pierwszej instancji mogą być zmienione na niekorzyść oskarżonego tylko w sytuacji złożenia środka zaskarżenia na jego niekorzyść przez oskarżyciela publicznego, oskarżyciela prywatnego bądź pokrzywdzonego, ich przedstawicieli bądź reprezentantów procesowych.

Odpowiednikiem polskiej instytucji zakazu *ne peius* (art. 454 § 1 polskiego kpk. z 1997 r.) jest przepis art. 389²⁴ § 2 kpk. FR stanowiący, że uniewinniający wyrok sądu pierwszej instancji może być uchylony przez sąd apelacyjny i sprawa może

26 Jeśli wyjdą na jaw okoliczności wymienione w pkt 1 ust. 1 art. 237, to znaczy jeśli przy przedstawieniu zarzutów bądź sporządzaniu lub wnoszeniu aktu oskarżenia dopuszczono się takich naruszeń kpk., że na podstawie tych decyzji procesowych sąd nie może wydać wyroku lub innej decyzji, zob. W. Kalnickij, T. Kuriachowa, *Obstojatelstwa, wlielukuszcziye wozwraszczenije ugołownowo dieła prokuroru w sistemie osnowanij otmieny sudiebnych rieszenij w kassacionnom i nadzornom proizwodstwach*, „Ugołownoje Prawo” 2016, nr 3, s. 110-113.

27 Decyzja o uchyleniu zaskarżonego wyroku i umorzeniu postępowania sądowego jest wydawana wtedy, gdy zajdą negatywne przesłanki procesowe określone w art. 24, 25, 27 i 28 kpk. FR (art. 398 (21) kpk.).

28 B.T. Biezliepkin, *Kommientarij...*, *op. cit.*, s. 456-457.

zostać przekazana do ponownego rozpoznania tylko w przypadku złożenia na niekorzyść oskarżonego przez oskarżyciela publicznego, oskarżyciela prywatnego bądź pokrzywdzonego, ich przedstawicieli bądź reprezentantów procesowych wniosku apelacyjnego bądź skargi apelacyjnej, wskazujących na niezgodność z prawem bądź niesłuszność uniewinnienia oskarżonego. Tak więc sąd apelacyjny, niezależnie od tego, kto złożył skargę bądź wniosek apelacyjny, nie może uchylić wyroku uniewinniającego i sam wydać wyroku skazującego, lecz musi skierować sprawę do ponownego rozpoznania przez sąd pierwszej instancji.²⁹

Wymogi stawiane postanowieniu i zarządzeniu sądu apelacyjnego określa art. 389²⁸ ust. 3 kpk.³⁰ Każdy wyrok sądu apelacyjnego musi spełniać te same wymogi przewidziane dla wyroku sądu pierwszej instancji w art. 297-313. Ponadto wyroki apelacyjne muszą składać się z części opisowo-motywacyjnych i dyspozycyjnych, określonych odpowiednio: dla wyroków uniewinniających – w art. 389²⁸-389²⁹, a dla wyroków skazujących – w art. 389³⁰-389³¹ kpk. FR.

Po nowelizacji z 2013 r. również wyrok sądu zapadły na podstawie werdyktu sądu przysięgłych może być zaskarżony apelacją, gdy w poprzednim stanie prawnym podlegał on jedynie kontroli kasacyjnej³¹. W doktrynie szczególną uwagę poświęca się możliwości zaskarżania w drodze apelacji wyroków uniewinniających, wskazując, że aby wyrok taki mógł być uchylony bądź zmieniony w sądzie apelacyjnym, musi wystąpić przynajmniej jedna bezwzględna podstawa odwoławcza wymieniona w art. 389¹⁷ ust. 2 (odnoszącym się do wszystkich decyzji sądu), co w rezultacie powoduje skutki określone w art. 389²⁵. Ta ostatnia regulacja do takich skutków zalicza:

- 1) ograniczenie praw prokuratora, pokrzywdzonego i/lub jego przedstawiciela do przedstawiania dowodów, wywarcie wpływu na treść pytań przedstawionych przez przewodniczącego przysięgłym bądź na udzielone przez nich odpowiedzi,
- 2) w przypadku niejasnego bądź wzajemnie sprzecznego werdyktu przysięgłych niewskazanie przysięgłym przez przewodniczącego na te niejasności i sprzeczności i niezalecenie im powrotu do pokoju narad, celem dokonania korekt na liście pytań³².

29 *Ibidem*, s. 457 i powołane tam orzecznictwo SN FR.

30 Zob. I. Fadijew, Woprosy sostawlienija apelacionnnowo opriedielienija, postanowlienija po ugołownym diełam, „Ugołownoje Prawo” 2016, nr 1, s. 115-121.

31 Na temat instytucji sądów przysięgłych w Rosji zob. C. Kulesza, Udział czynnika społecznego w orzekaniu w perspektywie historyczno-prawno-porównawczej, „Białostockie Studia Prawnicze” 2017, z. 21.

32 A. Romanowa, K woprosu ob otmienije oprawditielnnowo prigowora, postanowliennowo na osnovanii oprawditielnnowo wierdikta kolligii prisiażnych zasiedietieliej, w sudie apelacionnoj instanciji, „Ugołownoje Prawo” 2016, nr 1, s. 112-114 i podane tam orzecznictwo sądowe.

Sąd apelacyjny przy kontroli takiego wyroku dokonuje ponownej oceny materiału dowodowego i może powtórzyć cały przewód sądowy.³³

3. Uwagi końcowe

Podsumowując rozważania odnoszące się do rosyjskiego modelu postępowania apelacyjnego po jego reformie z 2013 r. można stwierdzić, że apelacja (występująca w postaci skargi apelacyjnej czy wniosku apelacyjnego) ze względu na szeroki zakres decyzji podlegających zaskarżeniu może być określona mianem środka odwoławczego łączącego cechy polskiej apelacji i zażalenia. Wypada jedynie wzmiankować, że nowa apelacja stanowi w pewnym sensie kompilację poprzedniej apelacji i kasacji, gdyż z jednej strony może obecnie być zaskarżony wnioskiem bądź skargą apelacyjną szerszy katalog decyzji procesowych (wzbogacono go o postanowienia, których nie mogli, jako orzeczeń kolegialnych, wydawać sędziowie pokoju jako organy jednoosobowe (*vide* uchylony w 2013 r. art. 354 kpk. FR), z drugiej zaś sformalizowano apelację poprzez dodanie wymogu powołania się przez apelującego na przyczyny odwoławcze określone w art. 389¹⁵, co wcześniej było wymagane jedynie w przypadku kasacji od wyroku sądu federalnego pierwszej instancji.

W powołanej literaturze przedmiotu powstałej na tle nowelizacji z 2013 r. zasadniczo pozytywnie ocenia się zastąpienie kasacji jako środka od wyroków sądów federalnych pierwszej instancji i wprowadzenie w jej miejsce zmodyfikowanej apelacji (która przysługiwała przed reformą jedynie od orzeczeń sędziów pokoju). Wśród zalet apelacji wymienia się szeroki zakres postępowania dowodowego przed sądem apelacyjnym, który bezpośrednio styka się z przeprowadzanymi dowodami. Jednakże w doktrynie spotkać można także poglądy, że w praktyce procesowej sądy apelacyjne zbyt często odstępują od zasady bezpośredniości, opierając się przede wszystkim na dowodach przeprowadzonych przez sąd pierwszej instancji. Ponadto korzystając z uznaniowości i prekluzji dowodowej, sędziowie apelacyjni niechętnie uwzględniają wnioski o przeprowadzenie nowych dowodów.³⁴

W rosyjskiej doktrynie prezentowane jest również stanowisko przyjmujące, że w kontradictoryjnym procesie rosyjskim kontrola apelacyjna powinna się odbywać jedynie w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz uzasadniających je wniosków dowodowych stron, natomiast sąd apelacyjny powinien wychodzić poza granice środka odwoławczego tylko w przypadku wystąpienia rażących naruszeń prawa, korzystając z prawa ewokacji.³⁵

33 S. Truchin, Prowierka w apiellacii faktow ustanawliwajemych priedsedatelstwuszczim poslie prowozgoszienija wierdikta prisiaznyh, „Ugołownoje Prawo” 2016, nr 4, s. 113-119.

34 A. Panicziewa, Jawliajetsia li pieresmotr..., *op. cit.*, s. 100-105.

35 N.N. Mazina, Apielliacionnoje proizwodstwo w ugołownom processie Rossiji: kollizii priedmeta i priedielow prowierki, „Aktualnyje problemy ekonomiki i prawa” 2013, nr 4, s. 267-272.

Nasuwa się także refleksja, że objęcie jednym środkiem odwoławczym w zasadzie wszystkich nieprawomocnych decyzji sądowych spowodowało z jednej strony duże zróżnicowanie decyzji sądów apelacyjnych, z drugiej zaś można zauważyć, że nowelizacja ukształtowała w Rosji jednolity trójinstancyjny system środków zaskarżenia apelacją wszystkich decyzji procesowych, z czwartą, nadzwyczajną instancją w postaci postępowania kontrolnego prowadzonego przez Plenum Sądu Najwyższego FR.

Zgodnie bowiem z art. 389³⁵ kpk. FR wyrok, postanowienie i zarządzenie sądu apelacyjnego mogą być zaskarżone do sądu wyższej instancji zgodnie z procedurą określoną w rozdziałach 47¹ i 48¹ kpk. Reforma z 2013 r. wprowadziła do działu XV rosyjskiego kpk. zatytułowanego „Kontrola prawomocnych wyroków, postanowień i zarządzeń” nowe rozdziały: rozdział 47¹ dotyczący postępowania kasacyjnego i rozdział 48¹ regulujący postępowanie przed sądem instancji nadzorczej. Ze względu na zakres niniejszego opracowania wypada jedynie wspomnieć, że sąd kasacyjny w stanie prawnym obowiązującym od 1 stycznia 2013 r. kontroluje wskutek skargi kasacyjnej bądź wniosku kasacyjnego **prawomocne** wyroki, postanowienia i zarządzenia jedynie **pod kątem ich zgodności z prawem** (art. 401¹ kpk.). Jak wskazuje się w literaturze, w ten sposób zerwano z liczącą się od dziesięcioleci tradycją badania przez sąd kasacyjny słuszności zaskarżonych orzeczeń. Jednakże zauważa się, że nie przyniósł oczekiwanych efektów prowadzony od wielu lat w doktrynie rosyjskiej spór, czy niezgodny z prawem wyrok może być słuszny i sprawiedliwy, gdyż wyrok lub inna decyzja sądowa mogą być zgodne z prawem tylko wtedy, gdy są słuszne i sprawiedliwe³⁶.

Do wniesienia skargi kasacyjnej od prawomocnej decyzji sądowej są uprawnione osoby wymienione w art. 401² ust.1 kpk. FR, a więc: skazany, niewinny, ich obrońcy i przedstawiciele prawni, pokrzywdzony, oskarżyciel prywatny, ich przedstawiciele ustawowi i reprezentanci, a inne osoby w tym zakresie, w jakim orzeczenie sądowe narusza ich prawa i interesy prawne. Powód cywilny, pozwany, ich przedstawiciele prawni mogą zaskarżyć orzeczenie sądowe jedynie w części odnoszącej się do roszczenia cywilnego.

Natomiast wniosek kasacyjny od prawomocnej decyzji sądowej mogą wnieść: Prokurator Generalny i jego zastępcy, szefowie prokuratur federalnych oraz szefowie odpowiadających im prokuratur wojskowych (art. 401² ust. 1 kpk. FR). Skargi i wnioski kasacyjne mogą być składane bezpośrednio do sądów kasacyjnych w ciągu jednego roku od uprawomocnienia się zaskarżonej decyzji sądowej. Właściwość funkcjonalną sądów kasacyjnych określa art. 401³ ust. 2, podstawy kasacyjne art. 401¹⁵, a rodzaje rozstrzygnięć sądu kasacyjnego art. 401¹³. Sąd kasacyjny nie jest związany zarzutami natury dowodowej skargi kasacyjnej bądź wniosku i może kontrolować postępowanie dowodowe w pełnym zakresie, zaś w przypadku, gdy kasa-

---

36 B.T. Bezliepkin, *Kommentarij...*, *op. cit.*, s. 480.

cję wnieśli tylko niektórzy skazani, dokonać kontroli orzeczenia w odniesieniu do wszystkich skazanych (art. 401¹⁶ ust. 1 i 2).

Z kolei rozdział 48¹ kpk. FR dotyczy postępowania nadzorczego prowadzonego przez Plenum Sądu Najwyższego FR wskutek skarg i wniosków nadzorczych wniesionych przez wskazane wyżej uprawnione podmioty, określone w art. 401² ust. 1 i 2, jeśli wyczerpały one dotychczasowe środki apelacyjne i kasacyjne (zob. art. 412¹ ust. 1 kpk. FR). Podobnie jak w przypadku kasacji, kryterium kontroli nadzorczej stanowi wyłącznie zgodność zaskarżonych prawomocnych decyzji z prawem, a ich katalog określa art. 412¹ ust. 3 kpk. FR. Wstępną kontrolę skargi nadzorczej i wniosku nadzorczego sprawuje jednoosobowo sędzia Plenum SN FR, który w przypadku braku podstaw, na jakich musi opierać się skarga lub wniosek nadzorczy (istotnych naruszeń prawa karnego materialnego lub procesowego mających wpływ na wynik sprawy – art. 412¹²) pozostawia ten nadzwyczajny środek zaskarżenia bez rozpoznania. W przypadku pozytywnego wyniku kontroli kieruje sprawę na posiedzenie Plenum SN FR celem jej rozpoznania.³⁷ Rodzaje rozstrzygnięć sądu nadzorczego (które zapadają w formie postanowienia bądź zarządzenia) określa art. 412¹⁴ kpk. FR³⁸.

Przejawem działania zakazu *reformationis in peius* w postępowaniu kasacyjnym i nadzorczym jest regulacja przewidująca, że w sytuacji, gdy skazano bądź uniewinniono kilku oskarżonych, sąd kasacyjny bądź nadzorczy nie może uchylić wyroku, postanowienia lub zarządzenia na niekorzyść tych skazanych bądź uniewinnionych, do których nadzwyczajny środek zaskarżenia się nie odnosił (odpowiednio art. 401¹⁶ ust. 5 i art. 412²⁹ ust. 2 kpk. FR).³⁹

BIBLIOGRAFIA

- Biezliepkin B.T., *Kommentarij k ugołowno-processualnomu kodeksu Rossijskoj Fiedieracji*, wyd. 13, Moskwa 2016.
- Fadijew I., *Woprosy sostawlienija apelacionnnowo opriedielienija, postanowlienija po ugołownym diełam*, „Ugołownoje Prawo” 2016, nr 1.
- Gajworonskaja A., *Formuliar apelacionnoj žaloby*, „Ugołownoje Prawo” 2015, nr 2.
- Junusow A.A., Mazina N.N., *Poniatije i osnownyje problemy apieliacionnowo poriadka prowierki sudiebnych rieszenij w rossijskom ygołownom processie (do reform ot 29.12.2010)*, „Aktualnyje problemy ekonomiki i prawa” 2014.

37 Warto dodać, że negatywną decyzję pojedynczego sędziego może zmienić Przewodniczący Plenum SN bądź jego zastępcy, którzy wówczas kierują sprawę na posiedzenie Prezydium celem jej rozpoznania (art. 412⁵ ust. 3).

38 Zob. np. W. Kalnickij, T. Kuriachowa, *Obstojatelstwa...*, *op. cit.*, s. 110-115.

39 Szerzej o postępowaniu nadzorczym przed Prezydium SN FR po nowelizacji z 2013 r. zob. B.T. Biezliepkin, *Kommentarij...*, *op. cit.*, s. 493-501 i podane tam orzecznictwo.

- Kalnickij W., Kuriachowa T., Obstożateljstwa, wliakujuszczije wozwraszczienije ugołownowo dieła prokurora w sistemie osnowanij otmieny sudiebnych rieszenij w kassacionnom i nadzornom proizwodstwach, „Ugołownoje Prawo” 2016, nr 3.
- Kudriawcewa W., Smirnow W.P., Apielacjonnoje proizwodstwo w ugołownom processie Rossiji, Moskwa 2013.
- Kulesza C., Udział czynnika społecznego w orzekaniu w perspektywie historyczno-prawnoporównawczej, „Białostockie Studia Prawnicze” 2017, z. 21.
- Mazina N.N., Apielliacjonnoje proizwodstwo w ugołownom processie Rossiji: kollizii przedmieta i przedielow prowierki, „Aktualnyje problemy ekonomiki i prawa” 2013, nr 4.
- Panicziewa A., Jawliajetsia li pieresmotr ugołownych dieł wo 2-j instancji apelacjonnym?, „Ugołownoje Prawo” 2016.
- Romanowa A., K woprosu ob otmieniu opravditielnowo prigowora, postanowliennowo na osnowanii opravditielnowo wierdikta kolliegii prisiażnych zasiedietieliej, w sudie apelacjonnoj instancji, „Ugołownoje Prawo” 2016, nr 1.
- Świecki D., Postępowanie odwoławcze według rosyjskiego kodeksu postępowania karnego, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 6.
- Truchin S., Prowierka w apiellacii faktow ustanawliwajemych priedsiedatilstwuszczim poslie prowoz-głoszenija wierdikta prisiażnych, „Ugołownoje Prawo” 2016, nr 4.
- Władykina T., Kommientarij k postanowlienu Plenum Wierchownowo Suda „O praktike primienienija sudami zakonodatielstwa obiezpiecziwajuszcziewo prawo na zaszcitu w ugołownom sudo-proizwodstwie”, „Ugołownoje Prawo” 2016, nr 4.